

FOTO: SAARISTOLINJA KY

Sommarkryssning till Glosholm

Emsalö Byaråd ordnar i sommar den 20 juli kryssning till Glosholmen i Pellinge medan bryggan där ännu är i bruk. Färden görs med m/s Sandra som kan ta 80 kryssningsdeltagare varav hälften får plats på däck.

Kryssningen tar ca 6 timmar och med start kl. 11 från Emsalö färjefäste är fartyget tillbaka ungefär kl 17. I kryssningspriset ingår stående fiskbord på utresan samt kaffe med tillugg på hemresan. Maten ordnas i två turer eftersom alla inte ryms under däck samtidigt. Närmare uppgifter kommer att finnas på emsalo.fi/aktuellt.

Glosholmens fyr byggdes 1835 för den allt livligare trafiken längs den finska kusten men stängdes 1863 då Söderskärs fyr togs i bruk. Efter det fungerade den som en båk tills den sprängdes 1940 efter vinterkriget då den ansågs vägleda de ryska bombplanen. Glosholmens fyr lär ha inspirerat Tove Jansson till muminhuset.

Glosholmen har sedan fungerat som Borgå sjöbevakningsstation tills den i april 2016 flyttades till Kuggen bredvid Emsalö bron till sitt flytande "Kuggenheim". Därefter har Glosholmen varit öppen för båtfolket och planeras bli en sevärdhet.

Igenkänningsbåken på Glosholm 1863–1940. FOTO: PELLINGE.NET

BEBBE NYBERG

Utgivare: Föreningen Emsalö Byaråd r.f Redaktion: Bebbe Nyberg, Leif Pietilä Layout: Mi Helaskoski Översättning: Tapani Mansikkala

För 100 år sedan på Emsalö Havsudden

Utdrag ur Berndt Axel Nybergs (77 år) krönikor i familjetidningen Liv och Lust från januari till juli år 1917.

Kall var vintern; men brasor i alla eldstäder höllo rummen varma och vi hade det hemtrevligt och trivsamt så långt det nu var möjligt under de nya förhållandena med anledning av Mor Ainas bortgång (Aina Topelius-Nyberg, död 15.12.1916). Värst berördes vi av kölden i följd av att vattenledningen frös och förorsakade extra kostnader.

Både mjölk, smör och socker samt mjöl för kreatur och folk har vi haft svårigheter med. Men Sofia från Bengtsby har varit oss till stor hjälp vid anskaffande av smör. Socker har vi fått med sockerkort. Mjölök åter från Rosentröms och Johanssons under den tid våra tre kor står och väntar på kalvar. Även höet och havren har blivit dyrt. Men allt har sin övergång. Revolutionen i Ryssland och följderna därav för vårt land har med största intresse följts även på vår avlägsna udde. Någon strejk har vi har vi dock ej haft känning av.

Den långvariga torkan och kalla nätter med början i april, som fördröjt växtligheten i trädgården, har under senare delen av maj och juni månad åtföljts av vackra sommardagar och varma nätter. Men sedan följde regniga dagar och nätter i förening med nordlig kylig blåst med temperatur på + 11,5 grader. Inne är här + 15.

Islossningen blev sen och fortgick ganska långsamt. Fisket med ryssjor och nät blev relativt klen och snö fanns ännu på pingsten på av solen oätkomliga ställen och inga svalor har ännu syntts till.

Även till våra trakter hördes rykten om revolutionen i Petrograd, av annat slag än den tidigare skedda. Vid landtdagen har frågan om Finlands självständighet i alla inre angelägenheter avgjorts så att landtdagen är högsta styrelsen i landet. Men vi här, i juli 1917, vi leva i största lugn, åtminstone skenbart.

Den 22 juli seglade Gunnar (Stenbäck) och Elsi-Maj (Nyberg) fram och åter till Borgå för att avhemta mjöl av Åke Lönnberg för Havsuddsfamiljernas behov. Stora byggningsfamilj 115 kg rågmjöl och 10 kg havregryn. Vidavfamiljen (Mikael Nyberg) 40,350 kg rågmjöl och 5 kg havregryn; Hjalmar Pihl 31,500 kg rågmjöl; Mina Asikainen 40,100 kg rågmjöl, detta á 1 mk per kg. Att avsända detta mjöl med ångbåten Borgå hade hindrats av en medlem av stadens livsmedelsnämnd, ehuru tillstånd utverkats av ordföranden i landskommunens livsmedelsnämnd. Veckan efter seglade Trygve (Boldt) och Enzio (Nuorivaara) till Svartbäck för att köpa potatis. De kom hem kl 9 på aftonen med 5 kappar á 3 mk per kappe.

Medan vi här på vår avlägsna udde levat ett stilla fridfullt liv utan några slags störningar, går den politiska svallvågen ute i stora världen hög och våldsam och även våra gränser bevakas och stängas. Våra drömmar om självständighet i alla landets inre angelägenheter ha väckt oro och misstro bland våra grannar ostvart. Framtiden ska utvisa vad därav följer.

Vägar knyter samman människor och minnen. Till vänster Per Juslins födelsehem, Övre Fadders. Vägen genom Fadders åkrar var också välbekant för Emil Forsblom, som arbetade som postiljon på Emsalö från 1946 till mitten av 1960-talet. FOTO: LEIF PIETILÄ

Han såg Finland födas

Utdrag från en intervju publicerad i Borgåbladet 6 december 1988 av MG.

Samma dag som det självständiga Finland utropades, den 6 december 1917, fyllde Emil Forsblom från Varlax på Emsalö 19 år. Den 6 december 1988 firade Emil sin 90-årsdag.

Emil Forsblom är mest känd som postiljon på Emsalö men i verkligheten var postutdelningen bara en avslutning på hans yrkesbana. Han är inte skäribo för ingenting, så förutom att ha sett och upplevt hela det självständiga Finlands historia (till 1988) – vad som hände precis den 6 december 1917 har han svårt att minnas – har Emil sett annat av världen; under 1920-talet var han på sjön och bekantade sig den vägen med bland annat Afrika och Sydeuropa.

Sin skola gick Emil i Bengtsby – det var på den tiden då det var en självklarhet att emsalöborna fick gå i egen skola: I övrigt börjar minnena från tiden före 1917, då Finland inte var självständigt, falla i dunkel:

– Det promenerade någon ryss av och an här ibland. Och så var det ju ryska lotsar ute på Söderskär. De kom upp hit till Varlax på veckosluten och skulle gunga i byagungan. De var rädda för den, så vi brukade dra till så förbannat, skrattar Emil.

Ryssarna var inte omtyckta på Emsalö. Men de försvann när Finland blev självständigt. I stället började ett inbördeskrig.

Emil tillhörde vita sidan som resten av Emsalö. Den vita uppfattningen innebar att det röda Finland inte var ett självständigt Finland utan var ockuperat av sovjeterna. Och att rödgardisterna var ryssar eller landsförrädare. Redan i det röda Tolkis var den rådande uppfattningen den rakt motsatta.

Emil försvann tillsammans med några av grannarna till Hogland, därifrån till Estland och sedan till Tyskland, där han kom med i jägarbataljonen.

– Men hur gick det att komma överens, när kriget var över? Det röda Tolkis fanns ju på nära håll.

– Livet måste ju gå vidare, och vi måste bara börja på nytt, antingen vi var röda eller vita. Men jag tycker nog att det gick ganska bra, säger Emil. Jag har också kunnat prata med de

röda – eller några av dem – det fanns aggressioner hos några men hos andra fanns ingen fiendskap.

Efter åren på sjön bogserade Emil stockar vid Helsingfors. Han jobbade också på järnvägen och på byggen. År 1930 gifte han sig. Under 1930-talet fram till 1945, då fortsättningskriget slutade, bodde Emil och hans familj på Havsudden i Varlax (som arrendator).

– 1930-talet minns jag nog, nöden som rådde då drabbade inte oss så hårt. Vi levde ju på havet och på jorden.

Dagen när vinterkriget bröt ut stod Emils söner Rolf, som var nio år och Paul som var sju och vinkade på Karinberget (bredvid deras hus) åt de ryska planen som flög över Havsudden. Det mest tragikomiska var att de vinkade tillbaka!

När det här hände var Emil 41 år gammal:

– Nej, jag var inte vid fronten, utan jag vaktade på Havsudden både under vinter- och fortsättningskriget.

– De ryska flygarna flög lågt. Man var rädd för att huvudet skulle kapas av när de kom över en!

– 1941 kom tyskarna till Emsalö. De låg i Varlaxviken, ca 20 stycken.

Så som ryssarna i tiden före självständigheten, skulle också tyskarna titta på omgivningen på veckosluten. Och det fanns de som kände sig störda och de som inte gjorde det.

Men freden kom och efter det började Emil etablera sig som postiljon. Det var år 1946:

– I början tog jag det till fots, och med sparkstötting eller skidor på vintern. När det var för mycket snö fick jag låna en häst av en av bönderna. Innan färjan kom fick jag hämta posten från Tolkis och börja där, men sedan fick Emsalö ju sin post hit.

Efter sin pensionering i mitten av 1960-talet har Emil levt lugnt och stilla på Emsalö. Men de sista åtta åren av sitt yrkesaktiva liv fick han fart på; år 1958 köpte Emil nämligen en Jawa motorcykel – och då gick det förstås undan med postutdelningen. Emil hann ha flera stycken Jawor – den sista av dem var en trehjuling med en stor låda för posten bakom.

Den Emsalöfödde elmontören och entreprenören Per Juslin berättar om sitt liv på ön och på fastlandet. I dag är Pelle pensionerad, men installationsverksamheten fortsätter. Själv sysselsätter han sig med "Pelles Elmuseum". I samlingarna finns elanordningar och installationsprodukter av historiskt intresse.

"Jag svarade: ellinjen"

Det är första gången jag skriver ett kåseri. Någon har sagt; använd inte främmande ord, varken i tal eller i skrift. Om du inte är säker att de är de rätta. Ett ord används; det är biografi. Sätts ordet "själv" före kan ni ana vad det handlar om. Jo, jag heter Per och är född före vinterkriget, och uppväxt på en bondgård i norra Emsalö. Vi var sex syskon, fyra pojkar och två flickor. Jag var yngst i syskonskaran. Ålderskillnaden var stor och jag tog lärdom av de äldre, alltså litet i skuggan av mina äldre bröder. På gården fanns allehanda husdjur men aldrig någon hund.

Jag blev döpt med första namnet PER. Sällan hördes sägas det namnet, med undantag av mor och far och lärarna. Det är en sed att inte använda den rätta formen. I mitt fall blev jag ett "PELLE". Senare, på grund av yrkeskaraktären, sattes "propp" till som kryddning, också nämnt i Bitta Nybergs sång om pojkarna på Emsalö.

Folkskolan förlöpte, vad jag minns, ganska bra. Till en julfest skulle övas snövit och de sju dvärgarna. Av någon orsak blev jag, mot min vilja, prinsen i teaterstycket. Blyg som jag var från liten, var det inte så roligt att få kontakt med en flicka i samma ålder. Jag minns väl hur motigt det var en gång där det behövdes barn till en barnfest på Midgård. Nej, då var det roligare att rensa i källrotlandet än att uppträda på en fest. Det oaktat hamnade jag dit i alla fall. Min mamma kom till mig och sa: Nu har dom ringt efter dig. Om mamma sa fanns ej någon annan utväg än att lyda. Det blev fest och jag dansade folkdans med en stadsflicka.

Efter folkskolan blev det allvarligare tankar. Vi stod på källarbacken, far min och jag. Då frågade far vad jag ville bli som stor. Östra Nylands yrkesskola skulle börja sin andra tvååriga kurs i Hainko 1951. På den tiden fanns det få valmöjligheter, det stod mellan metallinjen och ellinjen. Ganska snart svarade jag ellinjen. Vi var då alldeles i början av 50-talet. Ön hade blivit elektrifierad under åren 1946-1947. De var kanske något nytt och intressant. Jag anmälde mig och blev antagen. I brist på något jobb i branschen

"När allt kom igång fanns det plats för sommarpraktikanter och när vardagarna inte hann till togs veckosluten till hjälp."

PER JUSLIN

efter yrkeskolan blev det skogen som gällde. Efter några månader som skogspraktikant i Norge och fortsättning här hemma, fick jag jobb på en stor elfirma i Helsingfors, Strömberg. Därefter blev det militären och fortsatt utbildning inom elektriciteten.

Sedan kom det kvinnfolk med i bilden. Ett ordspråk säger; man skall ej gå över än efter vatten. Hon fanns på mindre än en kilometers avstånd. Det var inte lätt, det blev bara så.

Småningom började arbetslivet på allvar. Jag arbetade och bodde en tid i Borgå stad. Vi flyttade därefter tillbaka

till hemtrakten. Vi bodde sex år i Tolkis. Sedan byggde jag eget hus på Emsalö och fortsatte i installationsbranschen som då redan pågått i några år. Början av verksamheten var nog lite knagglig. All vår början bliver svår säger ännu ett ordspråk. När allt kom igång fanns det plats för sommarpraktikanter och när vardagarna inte hann till togs veckosluten till hjälp.

Det oaktat fanns det tid, då intresse fanns, när Emsalö Allmogeförening ville ha hjälp till festprogram. En gång, minns jag, ville jag inte vara med. Det var i början av 90-talet. Föreningen startade en teaterkurs. Det gick som en gång tidigare i min ungdom. Jag anmälde inte mig till den kursen. Men efter telefonsamtal och övertalning var jag dock med. Det var en yrkesregissör som ledde kursen. Under hösten lekte vi på olika sätt. Vi kröp under bord och bänkar som för en över femtioåring inte verkade så roligt. Den terminen tog slut och ny vidtog efter nyår. Under julpausen hade övats en pjäs "Skärgårdsflirt" som skulle ha premiär på vårkanten. Övningarna gick, för min del, knaggligt då replikerna var många och långa. Jag hade tanken att hoppa av men den ändrades ganska snart till det positiva. Pjäsen skulle framföras vid föreningens 100-årsjubileum. Året var då 1994. Generalrepetitionen och premiären skedde på våren. På sensommaren skulle pjäsen framföras på nytt. Då var publiktillströmningen så stor att vi fick spela åtminstone fem extra gånger.

Till sist några händelser som jag varit med om. Installationsverksamheten fortsätter med andra krafter efter pensioneringen men "gubben" fortsätter med "Pelles Elmuseum". Det blev snudd på inval i ett kommunal val, var i två perioder invald i kyrkofullmäktige. I 12 år var jag nämndeman vilket resulterade i titeln häradsdomare. Att kunna vara med som skolfarfar i slöjdsalen i Tolkis skola med bl.a. fyra av fem barnbarn. En dans med en försvarsminister, vid en partikongress, kan också omnämnas.

Till sist ett tack till alla dem som orkat läsa till slutet i texten. Ett stort tack också till frun som under årens lopp velat bistå med hjälp.

Evakuerade från ö till ö

Efter kriget slog sig åtta familjer från det avträdde Tyterskär ned på norra Emsalö. Jari Holstein berättar hur det gick till när hemvägen fick namnet Holsteinsgränden.

I oktober 1939 hade relationerna mellan Finland och Sovjetunionen blivit så dåliga att risken för att krig skulle bryta ut var överhängande. Därför bestämde finska staten att öarna Tyterskär, Hogland, Lövskär och Seitskär skulle utrymmas och befolkningen flytta till fastlandet.

Denna försiktighetsåtgärd verkställdes den 10 oktober 1939 samtidigt som Finland förberedde sig för krig vid sina landgränser. Vid denna tid brukade Finska viken få ett enhetligt istäcke om vintern och det skulle ha varit omöjligt att evakuera befolkningen över den oskyddade isen. Om evakueringen hade gjorts på vintern skulle dessutom de små segelfartyg som öborna använde för handelsseglats mellan Finland och Estland ha fallit i ryska händer.

Befolkningen från de utrymda öarna placerades i Östra Nyland och Kymmenedalen, i huvudsak i området mellan Lovisa och Fredrikshamn, där befolkningen försökte hitta tillfälliga bostäder och arbete för att kunna försörja sig själva. Öborna kunde nämligen inte ägna sig genast åt sina traditionella näringar, dvs. fiske, handel och annan sjöfart, på de nya orterna.

När kriget bröt ut skickades männen till fronten medan kvinnorna stannade kvar för att ta hand om familjen i den nya och främmande miljön.

Efter kriget började staten placera ut medborgare som förlorat sina hem och sin jord på olika håll i Finland. Tyterskärsborna placerades nära havet eftersom de alla hade yrken med kopplingar till havet. I Borgåtrakten placerades "öbor", som vi kallade oss själva, på Emsalö, i Kullo, i Finnby och i Pirlax-Virvikområdet.

Till Emsalö flyttade åtta familjer som alla härstammade från Tyterskär. Deras marker löstes in från Essvik gårdsmarker. Lägenheterna utgjorde cirka 6-8 hektar och dessutom fick alla lägenheter vattenområden på cirka 20 hektar så att

det blev möjligt för de inflyttade att utöva fiske. De första som slog sig ned på Emsalö var bröderna Holstein, som flyttade till ön år 1947, åtföljda av de övriga familjerna av vilka de sista kom år 1949.

Vi hade inget namn på vårt byasamhälle, men av förståeliga skäl började den ursprungliga befolkningen på Emsalö tala om Karelarbyn. Området indelades senare i två byavägar, när lagen krävde att alla vägar skulle ges ett namn och alla bostäder ett nummer. Då bildades Holsteinsgränden och senare Eldängsvägen.

Jag har blivit ombedd att berätta hur det gick till när en av vägarna fick namnet Holsteinsgränden. Efter den in-

delning som jag nämner ovan fanns det sex stomlägenheter längs vägen. Tre av dem ägdes av Vilho, Akseli och Kalle Holstein och tre av Kaarlo Kiiski, Lauri Sepälä respektive Armas Terkki. Nu gällde det att bilda ett väglag och ge det ett namn.

Väglagsärendet aktualiserades och genomdrevs av den dåvarande länsmannen i Borgå distrikt, Nils-Olof Söderström, som vid denna tid hade en sommarvilla vid vår väg. Söderström tyckte att vägen skulle skötas tillsammans och jämlikt.

Det dokument genom vilket väglaget bildades är på okänd ort, men

Fiskevatten. Över den här fjärden seglade de Tyterskärsbor som slog sig ned på norra Emsalö efter kriget. Vy från Stornäsudden, som ligger vid slutet av Holsteinsgränden, som fick sitt namn på 1960-talet efter en av familjerna. FOTO: LEIF PIETILÄ

traditionen berättar att Söderström, som var ordförande för det möte där väglaget bildades, konstaterade att eftersom hälften av stomlägenheterna vid vägen bär namnet Holstein får vägen heta Holsteinsgränden. Saken diskuterades inte desto mer. Alla delägare torde ha varit belättna med att någon skötte om att saken blev dokumenterad och väglaget blev bildat. Byborna minns inte längre den exakta dagen när väglaget bildades, eftersom alla av de ursprungliga vägdelägarna redan gått bort, men det skedde i varje fall under första hälften av 1960-talet.

JARI HOLSTEIN

Vad hörs från Vattenandelslaget

Ett år har gått sedan Borgå vatten tagit över skötseln av vattentjänsterna från Andelslaget Borgå Skärgårds Vattentjänstverk. Samtidigt överfördes ansvaret för Vattenandelslagets skulder till Borgå vatten och staden.

Vattenandelslaget överlät i gengäld för lånen alla byreningsverk och största delen av rörnätet samt nästan alla linjepumpstationer. De fastighetspumpar som fastighetsägarna redan tidigare har ansvarat för har överförts på fastigheterna.

Vattenandelslaget har efter dessa ändringar inte upphört med sin verksamhet utan fortsätter att verka. Vattenandelslaget ansvarar för sina andelsmedlemmars del för de delar av rörnätet som inte överförts till Borgå vatten - förutom de rör som alltid hört till fastigheternas ansvar. Om fastigheten fortsätter som medlem i Vattenandelslaget, sköter Vattenandelslaget för sina delägars del underhåll och reparationer av rör och några linjepumpar som hör till delägarna. Om fastigheten inte i fortsättningen är medlem i Vattenandelslaget så ansvarar fastigheten själv för alla reparationer.

Det lönar sig att förbli medlem i Vattenandelslaget om fastigheten är ansluten till andelslagets rör. För dessa fastigheter är fördelen med att vara medlem att ansvaret för reparations- och underhållskostnader är gemensamt. För att täcka dessa kostnader samlar Vattenandelslaget in grund- och andelsavgifter vilka var 100 euro år 2016. Avgifterna bestäms gemensamt på den årliga andelsstämman. Vattenandelslaget kommer inte i fortsättningen att bygga nya rörledningar utan verksamheten är att underhålla nuvarande rörnät och avgifterna kommer därför att vara skäliga.

Service har i och med ändringen blivit bättre då Borgå vatten har dygnet runt jour rörande problemsituationer.

Utän Vattenandelslaget skulle Emsalö aldrig ha fått kommunalt vatten och avloppsvattenrening. I synnerhet vid återkommande elavbrott får vi vatten från kranen och det får man inte om man har egen brunn.

Någon skillnad i ändringen av servicen eller avbrott har användarna knappast märkt. Borgå vatten har goda resurser att utveckla vattentjänsterna på Vattenandelslagets verksamhetsområden.

HARRY VIIALA, STYRELSEORDFÖRANDE I ANDELSLAGET BORGÅ SKÄRGÅRDS VATTENTJÄNSTVERK

Åskan kan söndra elapparater

Kraftig åska smällde, helt lokalt, på Emsalö 21.4. Den söndrade vissa elapparater. På landsbygden och då också på Emsalö förekommer det allmänt svängningar i elspänningen. För att förhindra att åska och andra elpikar ger problem kan man skaffa ett överspänningsskydd. Bäst är ett som är installerat i elcentralen men de är rätt så kostsamma. I elektronikaffärer finns det överspänningsskydd man kan sätta i eluttagen och de är inte så dyra.

Kylapparatsreparatörerna rekommenderar att man i stället för det gamla kylskåpet skaffar ett sådant nytt som har en mekanisk termostat. De håller för landsbygdens elpikar bättre än elektroniska. LPO säger att blixten inte går i kablarna men modemen lönar sig att koppla bort från elnätet. Samma gäller också för datorer, de är mycket åskkänsliga.

TAPANI MANSIKKALA

Gångstigar kors och tvärs över Emsalö

Förr fanns det gott om gångstigar på Emsalö, liksom överallt annanstans. På äldre kartor är sådana i allmänhet markerade som streckade linjer kors och tvärs i terrängen.

Stigar, gångvägar, uppstod där människor behövde ta sig fram, vilket oftast betydde att man färdades till fots. Många av de små stigarna började efter hand användas också för hästar och hästdragna fordon.

Förklaringen till att dagens landsväg på ön – och även mindre körvägar – slingrar sig till synes ologiskt hit och dit är i allmänhet just den att de större vägarna har uppstått ur de mindre, ofta kallade kostigar. En sådan stig breddades på ett naturligt sätt och kanske förbättrades lite med hjälp av hacka och spade, eventuellt med ett lass grus i någon svacka.

Ett exempel på hur det gått till kunde vara härnålskurvan på landsvägen ungefär mitt på ön vid Dyviksvägen; Säväl Orrbybor som Bengtsbybor hade anlagt odlingar i de utdikade Dyviks kärren i väster, och följaktligen gick det vägar dit både norrifrån och söderifrån. När sedan vägen över ön skulle breddas och jämnas var det naturligt att bara fortsätta på den redan befintliga grunden, också på detta avsnitt.

På tjugo- och trettiotalen då velocipederna – cyklarna – började bli vanliga förbättrades en del mindre stigar för att bli framkomliga för dessa fortskaffningsmedel. Också de lite större vägarna gjordes farbara för den nya tidens krav – redan på trettiotalet fanns det ett par personbilar på Emsalö.

Ännu under tidigt 1900-tal var den vanligaste rutten för att ta sig gående från Bengtsby till Orrby ungefär från nuvarande Midgård norrut genom skogen mot Orrbyviken. Från Orrby till Emsalö by kunde man ta Myskivägen som började strax norr om Fadders (O 64 på Emsalö ortnamnskarta) och passerade längs östra stranden förbi Kenviken (E 63) mot Byviken.

Eftersom bybebyggelsen i Bengtsby och Orrby koncentrerats till den östra stranden uppkom många stigar här från bycentrumen till västersidans strand, tidigast till fiskeplatserna och senare till de torp som börjat anläggas. I Orrby gick exem-

Vissa platsnamn i den här artikeln har de beteckningar som finns på Emsalö ortnamnskarta. Kartan finns till salu i Emsalöboden.

pelvis gångstigar både från Nässelviken (O 3) och Kattslätt (O 7) förbi Halvvägsberget (i grundkartan felaktigt placerad vid Kvarnviksvägen på Ropanberget B85) mot Fadders, i Bengtsby från Sandviken (B 15) och Styrsviken (B 8) förbi Tranbärspotten (B 29) och Likkistberget (B 31) till byn. Liknande exempel finns i Varlax, där byborna tog sig så gent som möjligt till båtplatserna vid utstränderna. På så sätt uppkom bland annat Mittimarksvägen, en stig från Varlax Dyviken (V 135) till Utviken (V 106), och en annan liknande i sträckning från samma Dyviken mot Boviksbottnet (V 69).

Överallt runt ön fanns också små stigar som följde stränderna åt, ungefär där högvattengränsen låg. Det var vanligt förr att folk gick längs stranden för att se vad storm och vind möjligen fört i land; man letade fribyte. Då trampades dessa stigar upp, och började småningom också tjäna som förbindelseleder då bosättningar uppstod längs stränderna. Ännu för något decennium sedan kunde man på många ställen följa de här små lederna i terrängen.

Sedan länge har de flesta gamla gångstigar börjat växa igen. När ytterst få eller ingen alls använder en stig tar naturen snabbt överhand. Däremot uppkommer förstås nya stigar där behov av sådana finns.

BERTEL ROSENSTRÖM

Hur viktiga är TV och Internet i skärgården?

TV-tittandet har ändrat eftersom TV och internet smälter samman. Exempel på detta är de allt populärare tjänsterna som Yle Areena, Netflix, YouTube, Elisa Viihde och Watson. Internet har blivit en viktig del av de flesta personers vardag i alla åldersgrupper. Man tittar på tv, utför distansarbete, bankärenden, e-post-ärenden, uppdaterar sina datorer och smarttelefoner samt kommunicerar via sociala medier.

Allt detta kräver en funktionssäker bredbandsförbindelse till hemmet såsom en optisk fiberanslutning, som klarar av att transportera den exponentiellt växande datatrafiken. Framtiden är fiber till hemmet och eget trådlöst lokalnät. I Finland är tillgängligheten i att få fiber till hemmet långt från målsättningen men på Emsalö är den toppenbra, nästan 100 %.

Alla hushåll på Emsalö kan ansluta sig till LPOnets fibernät. Många har redan gjort det. Då får man till hemmet eller fritidshuset en funktionssäker och snabb internetuppkoppling (100 M - 500 M), trådlös WiFi och kabelTV.

Om många i hushållet samtidigt använder internet kan de göra det utan att hastigheten blir dålig. Till anslutningen hör

också möjlighet att få den mångsidiga Watson internet-tv-tjänsten.

Det lokala trådlösa nätet är skyddat, men det lönar sig alltid att ha ett virusskyddsprogram, t.ex. F-Secure. Många fritidsbor använder sin fiberanslutning för internet- och tv-tjänster endast under sommarmånaderna, eftersom man kan stänga av dem över vintern. För att skydda sina apparater mot överspänningar som mestadels förorsakas av åska är det viktigt att ha överspänningsskydd.

Till de större tjänstepaketerna ingår även apparatbunden IP-adress, som behövs för t.ex. övervakningskameror men då bör man ha en M eller L fiberanslutning.

Enligt undersökningar är nio av tio kunder nöjda med LPOnets fibertjänster (Taloustutkimus åren 2013, 2014, 2016). Det lönar sig att investera i optisk fiber, eftersom det klart förbättrar vardagen och dessutom höjer fastighetens värde. Mer info fås på www.lponet.fi.

BEBBE NYBERG